

Dmitriy Panto
Katolicki Uniwersytet Lubelski

ODRODZENIE KOŚCIOŁA KATOLICKIEGO W KAZACHSTANIE. HISTORIA, RELACJI Z PAŃSTWEM

STRESZCZENIE

Artykuł jest poświęcony historii odrodzenia i formowania Kościoła katolickiego w Kazachstanie. Przedstawia problemy, z którymi spotykają się miejscowi katolicy oraz opisuje podział administracyjny Kościoła. Praca przedstawia szczegółową analizę sytuacji, w której znalazł się Kościół katolicki w Kazachstanie po uzyskaniu niepodległości, oraz relacje z państwem. Obecnie w Kazachstanie mieszka prawie 190 tysięcy wyznawców katolicyzmu, którzy są mniejszością religijną. Autor artykułu przedstawia przyszłość, która może czekać tamtejszy Kościół katolicki, opierając się na dokumentach, relacjach i własnych doświadczeniach.

Słowa kluczowe:

Kazachstan, Kościół katolicki, mniejszość religijna, podział administracyjny Kościoła.

Przełom lat 80-tych i 90-tych przyniósł w ZSRR odwilż nie tylko w wymiarze politycznym i gospodarczym, ale także w stosunkach państwa i religii. W tym czasie rozpoczyna się rozwój różnorodnych grup parafialnych oraz wyznań. Na terytorium ZSRR zaczynają przyjeżdżać misjonarze. Kościół katolicki także dość szybko się rozwija, pojawiają się i wychodzą z podziemia wspólnoty katolickie, tworzą się i rejestrują parafie. Pojawiła się konieczność zjednoczenia utworzonych parafii w strukturach Kościoła katolickiego. Dlatego 13 kwietnia 1991 r. Watykan utworzył Apostolską Administraturę dla Kazachstanu i Środkowej Azji. W „Oficjalnym dokumencie Watykanu o utworzeniu Apostolskiej Administratury dla Kazachstanu i Środkowej Azji” zaznaczano: „W związku z przymusowym przesiedlaniem narodów, którego dokonywano w ZSRR w ciągu ostatnich siedemdziesięciu lat, w Republice Kazachstanu mieszka dziś wielu katolików obrządku łaciń-

skiego. Troski o ich dobro duchowe nie można dalej odkładać. Z tego powodu wielbny brat Francesco Colasuonno, tytularny arcybiskup Tronto, przedstawiciel Stolicy Apostolskiej w ZSRR poprosił, aby w wymienionej wyżej republice dla wspólnot katolickich został ustanowiony kanoniczny porządek obrządku łacińskiego, poprzez ustanowienie administratury w Karagandzie, i aby terytorium apostolskiego administratora czasowo obejmowało wspólnoty znajdujące się w sąsiednich republikach: Tadżykistanie, Kirgistanie, Uzbekistanie i Turkmenistanie. Realizując pełnię naszych praw apostolskich i autorytetu, niniejszym pismem ustanawiamy terytorium Republiki Kazachstanu Administraturą Apostolską. Będzie ona miała te same granice, co sama republika obecnie, a jej stolicą ustanawiamy miasto Karaganda. Prałatowi nowoutworzonej Administratury Apostolskiej przekazujemy wszelkie prawa i pełnomocnictwa i powierzamy mu wszelkie obowiązki. I dopóki nie zostanie postanowione inaczej, powierzamy mu opiekę pasterską nad wszystkimi wiernymi chrześcijanami w republikach Tadżykistanu, Kirgistanu, Uzbekistanu i Turkmenistanu”¹.

Na urząd administratora apostolskiego został wyznaczony Jan Paweł Lenga². 26 maja 1991 r. w Krasnoarmiejsku (Tajynsza) w obwodzie kokczetauskim odbyły się jego święcenia biskupie³. Według istniejących obliczeń w tym czasie liczba ludności wyznania katolickiego wynosiła w Kazachstanie nie mniej niż 400 tysięcy osób. Obecność na terytorium Kazachstanu znacznej liczby ludności katolickiej i określona zwartość w jej rozmieszcze-

¹ *Oficjalny dokument Watykanu o utworzeniu Apostolskiej Administratury dla Kazachstanu i Środkowej Azji*//ZOW, Moskwa, nr 1, 1992. s. 6.

² Jan Paweł Lenga urodził się 28 marca 1950 roku w Gródku na Ukrainie. W 1975 roku przeprowadził się z Ukrainy na Łotwę, by odbyć nowicjat i przygotować się do kapłaństwa. Odbył roczny nowicjat w Zgromadzeniu Księży Marianów, regularnie odwiedzał swojego ojca duchownego – zakonnika. W 1978 roku przeprowadził się z Łotwy do litewskiego Kowna. Tajnie zakończył katolickie seminarium duchowne i również tajnie 28 maja 1980 roku przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa Vincentasa Sladkeviciusa. W 1981 roku o. Jan Paweł Lenga przybył do Kazachstanu do miasta Krasnoarmiejsk (Tajynsza) i przez 10 lat pełnił tu posługę kapłańską. W związku z brakiem księży obsługiwał wiernych także w 81 pobliskich miastach i wsiach. 13 kwietnia 1991 roku o. Jan Paweł Lenga został mianowany administratorem apostolskim Karagandy, a także biskupem tytularnym Arbi. Święcenia biskupie miały miejsce 28 maja 1991 roku w Krasnoarmiejsku (Kazachstan). Biskupowi Janowi Pawłowi Lendze została powierzona opieka nad katolikami w całym Kazachstanie i, tymczasowo, w Azji Środkowej (Kirgistanie, Tadżykistanie, Turkmenistanie i Uzbekistanie). 5 lutego 2011 papież Benedykt XVI przyjął dymisję arcybiskupa Jana Pawła Lengi. Aktualnie emerytowany arcybiskup jest rezydentem domu zakonnego Księży Marianów.

³ *Oficjalny dokument Watykanu o utworzeniu Apostolskiej Administratury dla Kazachstanu i Środkowej Azji*//ZOW, Moskwa, nr 1, 1992. s. 7.

niu tworzyły korzystne warunki dla odrodzenia wiary i odbudowy Kościoła katolickiego.

16 grudnia 1991 roku Republika Kazachstanu uzyskała niepodległość. W połowie maja 1992 r. nuncjusz apostolski w Moskwie arcybiskup F. Colasuonno i towarzyszący mu attaché przedstawicielstwa R. Čemus odwiedzili Republikę Kazachstanu. Odwiedzili oni Karagandę i Ałmaty, zostali przyjęci w Ministerstwie Spraw Zagranicznych, spotkali się z muftim R. Nysanbaj-uły. Arcybiskup zorganizował niewielką konferencję prasową i odprawił mszę. Wynikiem tej wizyty było nawiązanie 17 października 1992 r. stosunków dyplomatycznych między Republiką Kazachstanu i Stolicą Apostolską.

W 1994 r. w Kazachstanie było 40 parafii katolickich, w których pracowało 26 księży. W 1998 r. liczba zarejestrowanych wspólnot katolickich wynosiła 77. Mimo, że w tym czasie w Kazachstanie byli księża, którym udało się przyjąć tajne święcenia jeszcze w czasach radzieckich, to było ich niewielu i nie mogli oni zaspokoić powstałego przez dziesięciolecia deficytu kadr duchowych. Własne seminarium duchowne w Kazachstanie otworzono w Karagandzie dopiero pod koniec 1997 r. Jego pierwszym rektorem był o. Krzysztof Marciniak. Oficjalnym dniem założenia Seminarium Duchownego jest 16 lipca 1998 roku. Jego przewielebność Jan Paweł Lenga, w tym czasie będący jeszcze administratorem apostolskim całego Kazachstanu, otworzył seminarium, które zostało powierzone szczególnej duchowej opiece Maryi – Matki Kościoła. W 1998 roku, po oficjalnej reorganizacji przez władze kościelne, rektorem Seminarium „Maryi Matki Kościoła” został mianowany o. Johann Traj, prefektem ds. dyscypliny – o. Jewgienij Zinkowskij.

W związku z deficytem duchownych należy podkreślić szczególną rolę działalności misyjnej i ofiarnej służby dziesiątków misjonarzy – księży i sióstr zakonnych z Polski, Niemiec, Słowacji, Włoch, Francji i in., którzy przybyli do Kazachstanu na zaproszenie administratora apostolskiego Kazachstanu i Azji Środkowej biskupa Jana Pawła Lengi, a później także innych biskupów Kazachstanu. Przykładowo, w liście-zaproszeniu z dnia 11 sierpnia 1994 r., skierowanym do misjonarzy Wspólnoty „Rodziny Maryi” na Słowacji, zaznacza się: „Apostolska Administratura dla Kazachstanu i Środkowej Azji obejmuje ogromne terytorium (4 mln km²) i wiele osób, które zapomniały o Bogu lub jeszcze o nim nie słyszały. Cieszę się, że księża i siostry waższej parafii chcą pracować w winnicy Pana, na polu, które jest jeszcze ziemią dziewiczą. Ze swojej strony proszę was o niesienie opieki pasterskiej w Kazachstanie i serdecznie zapraszam wszystkich, którzy czują się powołani do tego kraju. Myślę, że na początku miejscem waszej służby zostałyby Szczerbakty i pobliskie wioski, a także obwód pawłodarski. Myślę, że później sfera

waszej działalności rozszerzy się na inne obwody”⁴. Większość pracujących w Kazachstanie duchownych była cudzoziemcami. Było to przyczyną pojawienia się określonych problemów, w pierwszej kolejności – bariery językowej. Księża, pracując z grupami narodowymi, mogli wykorzystywać dla prowadzenia modlitw i nabożeństw swój język ojczysty, ale z czasem pojawiła się potrzeba przetłumaczenia całej mszy na język rosyjski. Rodziło to problemy i dyskomfort, szczególnie przy udzielaniu sakramentu spowiedzi. Misjonarze, którzy pracowali w Kazachstanie, zetknęli się później także z innymi problemami: wydawanie wiz, pozwolenie na działalność misjonarską, problemy związane z aspektami administracyjnymi i prawnymi (szczególnie przy rejestrowaniu parafii, budowaniu kościołów i domów modlitewnych i w wielu innych sytuacjach). Panująca w Kazachstanie biurokracja potęgowała pojawiające się problemy.

Na tym etapie znaczącą rolę w historii Kościoła katolickiego w Kazachstanie odegrał czynnik migracyjny. Mowa o procesie masowej emigracji, przede wszystkim ludności niemieckiej do Niemiec i dużych stratach, jakie poniósł Kościół Rzymskokatolicki w Kazachstanie w wyniku masowego odpływu parafian narodowości niemieckiej. Proces ten w sposób bezpośredni dotknął wszystkich parafii katolickich w Kazachstanie. Masowa, lawinowa emigracja ludności niemieckiej była odczuwalnym ciosem dla odradzającego się Kościoła katolickiego, który pozbawił go znacznej części parafian. W 1999 r. liczebność niemieckiej ludności w Kazachstanie w porównaniu z 1989 r. zmniejszyła się prawie o 600 tysięcy. Ujemne saldo przyrostu wyniosło 62,7%⁵. Konsekwencje procesów o takiej skali były nader poważne. O tym, na ile poważne były te konsekwencje dla Kościoła katolickiego Rosji, Kazachstanu i Azji Środkowej, świadczy wspólny apel arcybiskupa Tadeusza Kondrusiewicza, biskupów Josifa Werta i Jana Pawła Lengi: „My, biskupi Kościoła katolickiego na terytorium Rosji, Kazachstanu i Azji Środkowej, podzielamy z wami radość związaną z tymi wielkimi pozytywnymi przemianami, które miały miejsce u schyłku drugiego tysiąclecia w naszych krajach i na całym świecie. Jest to, przede wszystkim, upadek reżimów totalitarnych i uzyskanie przez narody wolności wyznaniowej. Podzielamy także z wami

⁴ *List administratora apostolskiego Kazachstanu i Azji Środkowej z dnia 11.08.1994.*//Dokument udostępniony przez parafię rzymskokatolicką Najświętszej Maryi Panny Różańcowej w Ust'-Kamienogorsku.

⁵ *Narodowościowy skład ludności Republiki Kazachstanu*. T. I. Wyniki spisu ludności 1999 r. w RK. Ałmaty, 2000; patrz także *Niemiecka ludność Kazachstanu pod koniec XIX–XX w.* Na podstawie materiałów powszechnych spisów ludności 1897–1999 r. Sporządził L. A. Burgart. Ust'-Kamienogorsk 2002.

niepokój i troskę, związane z tymi trudnościami, które towarzyszą owemu okresowi przejściowemu i prosimy Boga, by „skrócił ów czas... z powodu swoich wybranych” (Mt. 24,22). Dla tej części naszej owczarni, która należy do narodowości niemieckiej jest to, przede wszystkim, bolesny proces emigracji do Niemiec. Szczerze ubolewamy z powodu Waszego wyjazdu. Strata tak wielkiej liczby naszych gorliwych parafian w sposób bolesny odbija się na życiu naszych katolickich parafii. Jednocześnie zdajemy sobie sprawę z tych głębokich przyczyn, które zmuszają was do podjęcia tej ciężkiej decyzji, i przyznajemy Wam pełną wolność takiego wyboru. Jednocześnie popieramy każdą śmiałą decyzję o pozostaniu tutaj i wniesieniu swojego wkładu w dzieło wszechstronnego odrodzenia naszych krajów i narodów. Odejście narodów z krajów pogrążonym w głębokim kryzysie nie jest rozwiązaniem samych problemów. Potrzebni są ludzie, którzy są gotowi modlić się i pracować dla lepszej przyszłości”⁶. Po tym, jak większość Niemców wyjechała z Kazachstanu, rozpoczęła się masowa migracja ludności polskiej i białoruskiej, co także nie najlepiej wpłynęło na ilościowy rozwój Kościoła katolickiego. Dlatego już w XXI wieku biskupi Kazachstanu zetknęli się z określonym problemem. Kościół katolicki w Kazachstanie na początku lat 90-tych był tworzony w celu zaspokojenia religijnych potrzeb katolików deportowanych do Kazachstanu. Po ich odjeździe pojawia się pytanie, jaka przyszłość czeka Kościół katolicki? Czy warto zajmować się szeroko pojmowaną ewangelizacją? Większa część ludności Kazachstanu to muzułmanie i władze muzułmańskie, a także rząd bardzo nieprzychylnie patrzają na to, że niektórzy Kazachowie przyjmują chrzest. Druga pod względem liczebności grupa to Rosjanie, którzy wyznają prawosławie i władze duchowe, które tak samo negatywnie patrzają na działalność ewangelizacyjną Kościoła katolickiego, nazywając ją prozelityzmem.

Koniec lat 90-tych był krytyczny nie tylko dla Kościoła katolickiego, ale także dla całego Kazachstanu. Migracja ludności, skutki rozpadu ZSRR, kryzys gospodarczy, wszystko to miało wpływ na znaczne obniżenie poziomu życia, także duchowego. Jednak koniec lat 90-tych i początek 2000-ych przyniósł określonego rodzaju stabilizację w państwie i Kościele katolickim. Określony wpływ na ogólną sytuację Kościoła katolickiego w Kazachstanie oraz na stosunek ze strony organów władzy państwowej miała ratyfikacja 30 lipca 1999 r. podpisanego 24 września 1998 r. w Watykanie Konkordatu o wzajemnych stosunkach między Stolicą Apostolską i Republiką Kazach-

⁶ *Apel biskupów w związku z emigracją Niemców*//Credo, Karaganda, nr 19–20, luty-marzec 1997, s. 5–6.

stanu⁷. Działalność Kościoła Rzymskokatolickiego w Kazachstanie w aspekcie prawnym prowadzona była na podstawie Ustawy Republiki Kazachstanu „O wolności wyznania i wspólnotach religijnych” z dnia 15 stycznia 1992 r., do której wprowadzono zmiany i uzupełnienia. Ostatnia redakcja Ustawy pochodzi z 8 lipca 2005 r.

W tym okresie miała miejsce reorganizacja struktur Kościoła Rzymskokatolickiego w Kazachstanie, który urósł ilościowo i „jakościowo”. Jeszcze w listopadzie 1997 r. spod jurysdykcji Apostolskiej Administratury dla Kazachstanu i Środkowej Azji zostały wydzielone przez Stolicę Apostolską Tadżykistan, Turkmenistan i Uzbekistan, w których utworzono 3 misje „sui iuris”. 7 lipca 1999 r. papież Jan Paweł II ustanowił nowy porządek kościelny w granicach Republiki Kazachstanu. Apostolska Administratura została zlikwidowana, utworzono nową diecezję w Karagandzie, bezpośrednio podporządkowaną Stolicy Apostolskiej, której terytorium objęło Kazachstan Środkowy i Wschodni, a także utworzono nowe administratury apostolskie: w Ałmaty, Astanie i Atyrau⁸. Szczególnym wydarzeniem dla całego Kościoła katolickiego w Kazachstanie i Azji Środkowej była wizyta papieża Jana Pawła II. Jego wizyta apostolska odbyła się w dniach od 22 do 25 września 2001 roku.

Przed przyjazdem papieża, w dniach od 3 do 5 lutego 2001 r. odbyła się wizyta duchowieństwa katolickiego Kazachstanu w Rzymie. Celem tego wyjazdu było złożenie sprawozdania przed zwierzchnikiem Kościoła Rzymskokatolickiego o sytuacji w swoich diecezjach, o problemach i potrzebach parafii i wiernych. Wysoko postawieni duchowni zostali przyjęci przez papieża. Papież odprawił dla nich uroczystą mszę i wydał obiad. Sekretariat Stanu Stolicy Apostolskiej wyraził głębokie zadowolenie z warunków działalności Kościoła katolickiego w Kazachstanie i ogólnego stanu stosunków między Stolicą Apostolską i Kazachstanem.

Wizyta papieża była jednym z najważniejszych wydarzeń w całej historii Kościoła katolickiego w Kazachstanie. Na spotkanie z papieżem przybyła nie tylko duża liczba miejscowych katolików, ale także pielgrzymi z sąsiednich krajów. W czasie wizyty odbyły się spotkania z prezydentem Republiki Kazachstanu, z młodzieżą Kazachstanu, działaczami kultury i sztuki. Jan Paweł II odprawił uroczystą liturgię w Soborze Katedralnym Matki Bożej Nieustającej Pomocy z kapłanami, zakonnikami, seminarzystami

⁷ *Porozumienie między Stolicą Apostolską i Republiką Kazachstanu o stosunkach wzajemnych*//Credo, Karaganda, listopad 1999, s. 8.

⁸ *Nowe administratury apostolskie*//Credo, sierpień-wrzesień 1999, s. 6–7; *Administratury apostolskie nowych struktur kościelnych wypowiadają się o swojej służbie*//Credo, Karaganda, listopad 1999, s. 2–5; lipiec-sierpień 2003, s. 3–5.

mi Kazachstanu i Azji Środkowej. Państwowa wizyta papieża Jana Pawła II w Kazachstanie wywołała ogromny rezonans polityczny zarówno w samym Kazachstanie, jak i na całym świecie. Szczególną uwagę zwracano na odwagę Jana Pawła II, który postanowił nie odkładać swojego wyjazdu, pomimo ataków terrorystycznych w USA 11 września 2001 r.

Konsekwencją wizyty papieża było nie tylko rozbudzenie świadomości wiernych, ale także umocnienie stosunków międzypaństwowych pomiędzy Astaną i Watykanem. 16 grudnia 2001 r. odbyła się oficjalna ceremonia otwarcia Nuncjatury Apostolskiej⁹ w Astanie. W ceremonii otwarcia wzięli udział szefowie misji dyplomatycznych, akredytowanych w Republice Kazachstanu. Pierwszym nuncjuszem Watykanu w Kazachstanie został arcybiskup M. Oleś¹⁰. Zmiany dotknęły także bezpośrednio struktur Kościoła katolickiego w Kazachstanie. 17 maja 2003 r. administratura apostolska w Astanie została podniesiona do rangi archidiecezji metropolitalnej. Metropolita został mianowany biskup Tomasz Peta¹¹. Administratura apostolska

⁹ Obecnie nuncjuszem apostolskim w Kazachstanie jest arcybiskup Migiel Maury Buendia. Nuncjusz apostolski (ambasador Watykanu) w Kazachstanie, Kirgistanie i Tadżykistanie urodził się w Madrycie, Hiszpania, 19 listopada 1955 roku. Święcenia kapłańskie przyjął 26 czerwca 1980 roku. Obronił pracę doktorską z prawa kanonicznego. Rozpoczął pracę jako dyplomata Stolicy Apostolskiej 13 lipca 1987 roku. Pracował w misjach dyplomatycznych Stolicy Apostolskiej w Ruandzie, Ugandzie, Maroku, Nikaragui, Egipcie, Słowenii, Irlandii oraz w Wydziale ds. Relacji z Państwami Sekretariatu Stanu. Władza językiem hiszpańskim, angielskim, francuskim, włoskim i słoweńskim.

¹⁰ Marian Oleś (8 grudnia 1934 roku, Miastkowo, Polska – 24 maja 2005 roku, Warszawa, Polska) polski prałat, arcybiskup, dyplomata. Tytułarny arcybiskup Ratiarii od 28 listopada 1987. 9 lipca 1961 roku przyjął święcenia kapłańskie. Od 28 listopada 1987 roku – tytułarny arcybiskup Ratiarii i pronuncjusz apostolski w Iraku, a także w Kuwejcie (do 1991 roku). 6 stycznia 1988 roku przyjął sakrę biskupią. Od 9 kwietnia 1994 roku – nuncjusz apostolski w Kazachstanie, a także w Kirgizji, Uzbekistanie, a od 28 grudnia 1996 roku także w Tadżykistanie. Od 11 grudnia 2001 roku do 1 maja 2002 roku – nuncjusz apostolski w Słowenii, a także w Macedonii.

¹¹ Tomasz Bernard Peta urodził się 20 sierpnia 1951 r. w Inowrocławiu (Polska). Święcenia kapłańskie przyjął 5 czerwca 1976 roku. Swoją pracę w Kazachstanie rozpoczął 21 sierpnia 1990 roku jako proboszcz Parafii Maryi – Królowej Pokoju we wsi Oziornoje rejonu Tajynsza w obwodzie północnokazachstańskim. 6 sierpnia 1999 roku decyzją papieża Jana Pawła II został mianowany administratorem apostolskim w Astanie. 19 marca 2001 roku decyzją Stolicy Apostolskiej otrzymał godność biskupią. 17 maja 2003 roku papież podniósł administraturę apostolską w Astanie do rangi archidiecezji o nazwie „archidiecezja Najświętszej Maryi Panny w Astanie”. Wtedy też Tomasz Peta został mianowany arcybiskupem, metropolitą archidiecezji Najświętszej Maryi Panny w Astanie. 19 maja 2003 roku został wybrany na przewodniczącego Konferencji Episkopatu Kazachstanu, a także na członka Zgromadzenia Narodu Kazachstanu. Tomasz Peta przyjął obywatelstwo Republiki Kazachstanu.

w Ałmaty została przekształcona w diecezję i wraz z diecezją w Karagandzie i administraturą apostołską w Atyrau otrzymały status sufraganii archidiecezji w Astanie.

**Archidiecezja Najświętszej Maryi Panny w Astanie
(*lat. Archidioecesis Sanctae Mariae in Astanansis*) – rzymskokatolicka
archidiecezja z katedrą w Astanie**

Archidiecezja Najświętszej Maryi Panny jest metropolią, wraz z sufragalnymi diecezjami w Karagandzie, Ałmaty i administraturą apostołską w Atyrau pokrywa całe terytorium Kazachstanu. Terytorium samej archidiecezji obejmuje obwody pawłodarski, akmolski, kustanajski i północnokazachstański. Soborem katedralnym archidiecezji metropolitalnej jest Sobór Matki Bożej Nieustającej Pomocy. Na czele metropolii stoi arcybiskup Tomasz Peta. Od 5 lutego 2011 roku w archidiecezji służy biskup-wikariusz – Athanasius Schneider ORC – który wcześniej był biskupem-wikariuszem¹² diecezji w Karagandzie. Generalnym wikariuszem diecezji jest ojciec Roland Jaquenoud. Ojcem ekonomem – Wadim Bielokopytow, egzorcystą – ojciec Stanisław Honika, dyrektorem diecezjalnego oddziału Caritas – ojciec Leszek Smakosz. Według danych z 2004 roku w archidiecezji Najświętszej Maryi Panny było 21 parafii, w których pracowało 17 księży diecezjalnych i 17 zakonników. Ogólną liczbę katolików ocenia się na 90 000 osób.

¹² Biskup Athanasius Schneider (ur. 7 kwietnia 1961, Tokmak, Kirgiska SRR, ZSRR). Biskup rzymskokatolicki. Tytularny biskup Celerina od 8 kwietnia 2006 r. Biskup pomocniczy Karagandy od 8 kwietnia 2006 do 5 lutego 2011. Biskup pomocniczy archidiecezji Najświętszej Maryi Panny w Astanie od 5 lutego 2011. Pochodzi z Niemców rosyjskich. W 1973 roku wraz z rodziną wyemigrował do Niemiec. 25 marca 1990 roku przyjął święcenia kapłańskie. Ordynacji udzielił mu Manuel Pestana Filho – biskup Anapolisu, Goias, Brazylia. 8 kwietnia 2006 roku Schneider został mianowany biskupem pomocniczym Karagandy i tytularnym biskupa Ceneriny. Sakrę biskupią przyjął 2 czerwca 2006 roku. Ordynację przeprowadził kardynał Angelo Sodano – sekretarz stanu Stolicy Apostolskiej, wspólnie z którym służyli i pomagali tytularny arcybiskup Slebte Józef Wesołowski, i arcybiskup Jan Paweł Lenga, MIC. 5 lutego 2011 roku został mianowany biskupem pomocniczym archidiecezji Najświętszej Maryi Panny w Astanie. Od 1982 roku – członek orderu kanoników regularnych Krzyża Świętego. Biskup Schneider jest znany jako obrońca tradycyjnej formy przyjmowania Komunii Świętej (przyklękając na kolana, na język) w liturgii katolickiej. Jest to temat jego książki „Dominus est” – „Oto Pan: Refleksje biskupa z Azji Środkowej o Komunii świętej”, wydanej początkowo w języku włoskim, którą następnie przetłumaczono m.in. na angielski, niemiecki, rosyjski, polski i estoński.

Na terytorium archidiecezji znajduje się narodowa świątynia we wsi Oziornoje¹³, a także dwie świątynie diecezjalne w Pietropawłowsku i w Kamy-szence. W Oziornoje corocznie od 11 do 15 sierpnia odbywają się spotkania młodzieży katolickiej z Kazachstanu, a raz na trzy lata – z całej Azji Środkowej. Na tym spotkaniu młodzież ma możliwość spędzić czas ze swoimi współbraćmi, którzy znajdują się daleko od nich, a także wysłuchać konferencji znakomitych kaznodziei z Europy. Do Oziornoje w czasie swojej wizyty w Kazachstanie pielgrzymkę duchową odbył Ojciec Święty Jan Paweł II.

Archidiecezja jest podzielona na 5 dekanatów: dekanat astaniński¹⁴, dekanat kokczetawski¹⁵, dekanat kustanajski¹⁶, dekanat pawłodarski¹⁷,

¹³ Wieś Oziornoje powstała w czerwcu 1936 r. po bezprawnym przesiedleniu Polaków z Ukrainy do Kazachstanu. Przez pierwsze lato ludzie mieszkali w namiotach, ale przed nadejściem zimy zdążyli zbudować ziemianki. Do 1954 r. przesiedleńcy podlegali specjalnej ewidencji w organach Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i nie mogli bez przepustki opuszczać miejsca zamieszkania. Od pierwszych dni pokładali dużą ufność w Bogu, co przejawiało się w modlitwie, szczególnie w modlitwie różańcowej. W marcu 1941 r. w pobliżu wioski powstało jezioro. Było w nim wiele ryb, co uratowało ludzi w czasie wojny od głodu. W maju 1990 r. mieszkańcy wioski Oziornoje rozpoczęli budowę kościoła. Budynek przyszłej świątyni został poświęcony przez kardynała Józefa Glempa, prymasa Polski, 9 sierpnia 1992 r., a poświęcenia samej świątyni jako takiej dokonał biskup Jan Paweł Lenga 27 czerwca 1993 r. 25 marca 1996 r. z polecenia ojca biskupa w parafii rozpoczęły się regularne adoracje przed Świętymi Darami – codziennie od 10.00 do 18.00. 24 czerwca 1997 r. na jeziorze odsłonięto figurę Matki Bożej z Rybami – jako znak wdzięczności za dar jeziora i ryb. Figurę tę poświęcił w czerwcu 1997 r. w Polsce papież Jan Paweł II. 28 czerwca 1998 r. biskup Jan Paweł Lenga poświęcił na Sopce Wołyńskiej krzyż (wysokości 12 m.) jako hołd wszystkim ofiarom represji w Kazachstanie. 7 sierpnia 1994 r. w parafii rozpoczęły pracę Siostry Służebniczki Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny. Od 1999 r. w sierpniu odbywają się spotkania młodzieży z różnych części Kazachstanu. Inicjatorem tych spotkań jest Wspólnota Błogosławieństw.

¹⁴ Dekanat astaniński – ojciec dziekan Paweł Blok OFM conv. Dekanat astaniński składa się z 8 parafii: Akkol, Akmoł, Arszały, dwie parafie w Astanie, Astrachanka, Kamy-szenka, Szortandy.

¹⁵ Dekanat kokczetawski – ojciec dziekan Rafał Lar. Dekanat kokczetawski składa się z 5 parafii: Kokczetaw, Szczuczinsk, Atbasar, Stiepnogorsk, Makinsk.

¹⁶ Dekanat kostanajski – ojciec dziekan Sławomir Porębski. Dekanat kostanajski składa się z 4 parafii: Arkalyk, Kostanaj, Rudnyj, Lisakowsk.

¹⁷ Dekanat pawłodarski – ojciec dziekan Josef Shmidtlyayn SJ. Dekanat pawłodarski składa się z 6 parafii: Aksu, Terenkol, Krasnoarmiejka, Pawłodar, Szerbakty, Jekybastuz.

dekanat pietropawłowski¹⁸. Na terytorium archidiecezji istnieją trzy grekokatolickie parafie (Astana, Pawłodar, Jekybastuz), należące do Ukraińskiego Kościoła Grekokatolickiego, których parafianami są etniczni Ukraińcy.

Diecezja w Karagandzie (łac. *Dioecesis Karagandansis*) – diecezja rzymskokatolicka z katedrą w Karagandzie. Diecezja w Karagandzie wchodzi w skład metropolii Najświętszej Maryi Panny. Terytorium diecezji obejmuje obwód karagandzki i wschodniokazachstański. Parafia katolicka w Karagandzie istniała jeszcze w czasach radzieckich (pozwolenie na utworzenie parafii otrzymano w 1977 roku, wcześniej nabożeństwa były odprawiane potajemnie). Jednym z pierwszych przełożonych parafii katolickiej Karagandy był biskup Aleksandr Chira i ksiądz Albinas Dumbliauskas. Karaganda dla władz radzieckich była miejscem wielkiej budowy socjalistycznej. Dzięki temu wysyłana była tu duża liczba wiernych, którzy stali się bazą przyszłego Kościoła katolickiego w tym regionie.

7 lipca 1999 roku papież Jan Paweł II wydał bullę «*Ad aptius consulendum*», w której przekształcił administraturę apostolską w Karagandzie w diecezję karagandzką, wydzielając z niej trzy administratury apostolskie z centrami w Astanie, Ałmaty i Atyrau. 17 maja 2003 roku administratura apostolska w Astanie została przekształcona w archidiecezję Najświętszej Maryi Panny i została stolicą metropolii. Zostały jej podporządkowane pozostałe diecezje w Kazachstanie, w tym karagandzka.

Soborem katedralnym diecezji jest świątynia Matki Boskiej Fatimskiej. Od 5 lutego 2011 roku do 15 lipca 2014 roku na czele diecezji stał biskup Janusz Kaleta, który był jednocześnie administratorem apostolskim Atyrau. Dymisja poprzedniego ordynariusza Jana Pawła Lengi MIC ze względu na stan zdrowia, została przyjęta przez papieża Benedykta XVI.

¹⁸ Dekanat pietropawłowski – ojciec dziekan Dariusz Paszyński CSSR. Dekanat pietropawłowski składa się z 11 parafii: Dwie parafie w Pietropawłowsku, Czkałowo, Zielony Gaj, Kelerówka, Korniejewka, Oziornoje, Saumalkol, Smirnowo, Tajynsza, Tonkoszurowka, Jasna Polana. Dekanat pietropawłowski jest największy pod względem liczby katolików. Właśnie ten rejon był rejonem deportacji 1936 r., w czasie której przesiedlono ok. 70 tys. Polaków i Niemców z Ukrainy, z których duża część była wyznania katolickiego. Na terytorium dekanatu znajduje się największa parafia archidiecezji astanińskiej – Czkałowo, oraz najmniejsza – Tonkoszurowka.

Dymisję biskupa Janusza Kalety¹⁹ przyjął papież Franciszek i na jego miejsce wyznaczył biskupa Adelio Dell'Oro²⁰, którego ingres odbył się 31 stycznia 2015 roku. Diecezja karagandzka dzieli się na 2 dekanaty: centralny²¹

¹⁹ Janusz Kaleta (11 października 1964, Łazy, województwo śląskie, Polska) — katolicki prałat. Administrator apostolski Atyrau od 7 lipca 1999 do 7 grudnia 2012. Biskup karagandzki od 5 lutego 2011 do 15 lipca 2014. Janusz Kaleta zakończył liceum ogólnokształcące w Bobowej i w 1983 roku wstąpił do akademii teologicznej w Tarnowie. W 1989 roku przyjął święcenia kapłańskie z rąk biskupa tarnowskiego Jerzego Karola Ablewicza. Od 1989 do 1993 r. pracował w parafii w Nowym Wiśniczu i równolegle uczył się na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie, gdzie obronił licencjat. W 1993 roku kontynuował naukę na wydziale teologicznym uniwersytetu w Innsbrucku, gdzie w 1997 roku obronił pracę doktorską z dziedziny teologii moralnej. Po powrocie do Polski pracował jako ksiądz w parafii świętego Mikołaja w Bochni i wykładał bioetykę na Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. 7 lipca 1999 roku został mianowany administratorem apostolskim Atyrau. 6 maja 2003 roku otrzymał tytuł honorowego prałata Jego Świątobliwości. 15 września 2006 roku został mianowany tytularnym biskupem Felbes. 23 listopada 2006 roku otrzymał sakrę biskupią (obrzędu dokonał kardynał Angelo Sodano wraz z biskupem Tarnowa Wiktorem Skworcem i biskupem Diecezji Trójcy Świętej w Ałmaty Henrym Theophilusem Howańcem). 5 lutego 2011 roku został mianowany biskupem Karagandy po tym, jak papież Benedykt XVI przyjął dymisję arcybiskupa Jana Pawła Lengi. Jednocześnie zachował on pełnomocnictwa administratora apostolskiego Atyrau *«donec aliter provideatur»* („dopóki nie będzie zdecydowane inaczej”). 7 grudnia 2012 roku ustąpił stanowisko administratora apostolskiego Atyrau biskupowi Adelio Dell'Oro. 15 lipca 2014 roku papież Franciszek, zgodnie z kanonem 401 § 2 kodeksu prawa kanonicznego, podjął decyzję o dymisji biskupa Karagandy Janusza Kalety, wysyłając go „na emeryturę”.

²⁰ Adelio Dell'Oro (ur. 31 lipca 1948 roku w Mediolanie, Włochy) – biskup katolicki, administrator apostolski Atyrau od 7 grudnia 2012 do 16 maja 2015. Biskup Karagandy od 31 stycznia 2015. Urodził się w 1948 roku w Mediolanie. 28 czerwca 1972 roku przyjął święcenia kapłańskie. Służył w Mediolanie i Buccinasco. Od 1997 roku sprawował posługę kapłańską w Kazachstanie, gdzie stał na czele kazachstańskiego oddziału Caritas i wykładał w karagandzkim seminarium. W 2009 roku wrócił do Włoch, gdzie pracował do 2012 roku. 7 grudnia 2012 został mianowany administratorem apostolskim w Atyrau, Kazachstan, na miejsce biskupa Janusza Kalety, który podał się do dymisji. Jednocześnie z mianowaniem na stanowisko w Atyrau Dell'Oro otrzymał godność tytularnego biskupa Castulo. 2 marca 2013 roku miały miejsce święcenia biskupie, których dokonał arcybiskup Mediolanu kardynał Angelo Scola wraz z kardynałem Dionigi Tettamanzi, ordynariuszem archidiecezji Najświętszej Maryi Panny w Astanie Tomaszem Petą i tytularnym biskupem Italica arcybiskupem Miguelem Maury Buendia. Oprócz ojczystego języka włoskiego mówi po rosyjsku i angielsku, a także zna język łaciński i kazachski. 31 stycznia 2015 roku został mianowany przez papieża Franciszka na biskupa Karagandy.

²¹ Dekanat centralny – ojciec dziekan Janusz Potok. W skład dekanatu centralnego wchodzi 12 parafii: 3 parafie w Karagandzie, Priszachtinsk, Saran, Abaj, Temyrtau, Mołodiożnyj, Szachtinsk, Bałchasz, Żezkozgan, Kułszokty.

i wschodni²². Liczba katolików w diecezji karagandzkiej wynosi około 40 tys. Na terytorium diecezji znajduje się 18 parafii, w których pracuje 14 księży. W Karagandzie znajduje się jedyne seminarium duchowne w Azji Środkowej, w którym uczy się obecnie 14 seminarzystów. Rektorem seminarium jest ojciec Piotr Pytlowany, na ojca duchownego seminarium został wyznaczony Józef Stawarski. Na terytorium diecezji znajdują się dwie parafie greckokatolickie – w Karagandzie i Satbajewie.

Diecezja Trójcy Świętej w Armaty (łac. *Dioecesis Sanctissimae Trinitatis in Almata*) – diecezja rzymskokatolicka z katedrą w Almaty

Diecezja Trójcy Świętej w Armaty podlega archidiecezji Najświętszej Maryi Panny. Terytorium diecezji obejmuje obwody: kyzylordyński, południowokazachstański, zambylski, ałmacki i miasto Almaty. Jako sobór katedralny diecezji służy Sobór Trójcy Świętej w Almaty. Pierwszym biskupem został Henry Theophilus Howaniec O.F.M.²³. Od 5 marca 2011 roku na czele diecezji stoi biskup José Luís Mumbiela Sierra²⁴. Generalny wikariusz – Jan Bogumił Bednarski O.F.M.

²² Dekanat wschodni – ojciec dziekan Anton Berger. W skład dekanatu wschodniego wchodzi 6 parafii: Szar, Ust'-Kamienogorsk, 2 parafie w Semej, Kolbatou, Pieriemienowka.

²³ Henry Theophilus Howaniec – biskup katolicki, pierwszy ordynariusz diecezji Trójcy Świętej w Almaty. Członek zakonu franciszkanów. Urodził się 14 lutego 1931 roku w Chicago (USA) w rodzinie polskich imigrantów. Wstąpił do zakonu franciszkanów w 1948 roku, śluby wieczyste złożył w 1952 roku. Święcenia kapłańskie przyjął w 1956 roku. W latach 1968–1992 pracował w Generalnym Domu Zakonu Franciszkanów w Rzymie jako archiwista i tłumacz. Od 1993 roku w Kazachstanie. Mianowany administratorem apostolskim w Almaty w 1999 roku, przyjął sakrę biskupią w 2000 roku. Od 2003 roku, kiedy administratura apostolska w Almaty została podniesiona do rangi pełnowartościowej diecezji, która otrzymała nazwę diecezji Świętej Trójcy, zajmuje jej katedrę. 5 marca 2011 roku papież Benedykt XVI przyjął jego dymisję ze względu na wiek i na jego następcę wyznaczył hiszpańskiego biskupa José Luísa Mumbiela Sierra.

²⁴ Biskup José Luís Mumbiela Sierra urodził się w Monzon (Huesca), biskupstwo Lleida (Hiszpania) 27 maja 1969 r. Zakończył wydział teologiczny Uniwersytetu Nawarry (1987–1992), gdzie w 1994 r. obronił licencjat z teologii. 25 czerwca 1995 r. przyjął święcenia kapłańskie w biskupstwie Lleida i został mianowany na proboszcza parafii we Fradze (1995–1998). 30 czerwca 1997 r. obronił pracę doktorską z teologii na Uniwersytecie Nawarry, a 28 lutego następnego roku jako kapłan fidei donum przyjechał do diecezji Trójcy Świętej w Almaty, gdzie służył jako wikariusz parafii w Szymkencie. Następnie został prefektem ds. nauki i wice-rektorem Międzydiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Karagandzie, a 16 czerwca 2007 r. został jego rektorem. 5 marca 2011 roku papież Benedykt XVI mianował go biskupem ordynariuszem diecezji Trójcy Świętej w Almaty.

Według danych z 2014 r. w diecezji jest 10 parafii²⁵, w których pracuje 6 księży diecezjalnych i 6 zakonników. Ogólną liczbę katolików ocenia się na 50 000 osób²⁶. W diecezji Świętej Trójcy mieści się kazachstański oddział prałatury personalnej Opus Dei oraz międzydiecezjalny sąd kościelny. Sąd kościelny w Kazachstanie, położony w diecezji ałmackiej, odgrywa nominalną rolę. Brakuje księży z określonym wykształceniem, aby prowadzić procesy sądowe. Wikariuszem sądowym jest ojciec Armando Vero z prałatury Opus Dei, obrońcą węzłów małżeńskich jest ojciec Livio Lodigiani.

**Administratura apostolska w Atyrau
(Iac. Apostolica Administratio Atirauensis) – rzymskokatolicka
administratura apostolska z katedrą w mieście Atyrau**

Administratura apostolska w Atyrau podlega pod archidiecezję Najświętszej Maryi Panny. Terytorium diecezji obejmuje obwód aktiubiński, zachodniokazachstański, mangystauski i atyrauski. 7 lipca 1999 roku została utworzona administratura apostolska z centrum w Atyrau, podporządkowana diecezji karagandzkiej. W 2003 roku stała się ona administraturą sufragalną nowoutworzonej archidiecezji Najświętszej Maryi Panny. Chociaż administratury apostolskie z centrami w Ałmaty i Karagandzie zostały podniesione do rangi diecezji, administraturze z centrum w Atyrau pozostawiono dotychczasowy status z powodu małej liczebności katolików w tym regionie. Główną świątynią administratury apostolskiej jest Sobór Przemienienia Pańskiego w Atyrau, poświęcony w sierpniu 2002 roku. Od 16 maja 2015 roku na czele administratury stoi ksiądz Dariusz Buras²⁷.

²⁵ W diecezji ałmackiej nie ma podziału na dekanaty. Ogólna liczba parafii – 10: 2 parafie w Ałmaty, Żetygen, Kapszagaj, Tałgar, Jesyk, Tałdykorgan, Taraz, Szymkient, Żarkent.

²⁶ Statystyka na stronie internetowej catholic-hierarchy.org

²⁷ Ojciec Dariusz Buras urodził się 16 listopada 1971 r. w Skrzyszowie (Polska). Po zakończeniu szkoły średniej przez dwa lata studiował chemię i politologię na Uniwersytecie Wrocławskim, a następnie wstąpił do Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie. 30 maja 1998 roku przyjął święcenia kapłańskie. Przez kolejne dwa lata służył jako ksiądz parafialny w diecezji tarnowskiej. Od 2002 do 2002 sprawował posługę pasterską w Tarnopolu (Ukraina), a od 2002 do 2007 w Kazachstanie. Służył w Atyrau, a następnie był ojcem duchownym w karagandzkim seminarium. W 2007 r. o. Dariusz Buras wrócił do Polski i został mianowany na ojca duchownego Centrum Formacji Misyjnej. Studiował także teologię duchowości na Uniwersytecie im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Od 2010 roku sprawował posługę pasterską w Norwegii, ostatnio jako wikariusz soboru katedralnego świętego Olafa w Oslo. Na stronie internetowej Kościoła katolickiego w Norwegii o. Dariusz został scharakteryzowany jako „oddany ksiądz i pasterz”. Oprócz języka polskiego włada językiem rosyjskim, ukraińskim i angielskim.

Według danych z 2010 roku na terytorium administratury apostołskiej było 6 parafii w miastach: Atyrau, Aktiubińsk, Chromatau, Uralsk, Aktau i Kułsary, 7 księży. Ogólną liczbę katolików ocenia się na 2 600 osób²⁸. Osobliwością administratury apostołskiej jest fakt, że prawie 50% parafian to obcokrajowcy, pracujący w przedsiębiorstwach naftowych, skoncentrowanych w tej części Kazachstanu.

Podsumowując aktualną sytuację Kościoła katolickiego w Kazachstanie można powiedzieć, że ogólna liczba katolików wynosi około 182,6 tysięcy osób²⁹. Stanowi to około 1,3% ogólnej liczby ludności Kazachstanu. Taka liczba katolików czyni Kościół katolicki w Kazachstanie religią mniejszości. Większość ludności to muzułmanie i chrześcijanie prawosławni. Ważną rolę ostatnich dwóch wyznań w tworzeniu mentalności Kazachstanu niejednokrotnie podkreślał prezydent Republiki N. Nazarbajew. Takie deklaracje i taka sytuacja często stawia katolików w trudnym położeniu.

Kościół katolicki w Kazachstanie swoimi tradycjami sięga daleko w przeszłość. Otrzymując po 1991 roku nowe życie, rozwinął się i stanowi zgraną strukturę, choć styka się z określonymi problemami. Jednym z głównych problemów Kościoła katolickiego w Kazachstanie jest odpływ wiernych. Większość księży i siostr zakonnych, pracujących w Kazachstanie to zagraniczni misjonarze. Liczba powołań jest bardzo mała, a absolwenci karagandzkiego seminarium nie są w stanie zaspokoić potrzeb Kościoła katolickiego w Kazachstanie. Bieda ludności Kazachstanu sprawia, że duża część parafii jest zależna od dotacji z Caritas, Renovabis i Kirche in Not. Za pieniądze tych organizacji są budowane kościoły, przeprowadza się remonty i kupuje materiały grzewcze. Na taki stan rzeczy wpływa nie tylko bieda ludności, ale także nieświadomość. Większość wiernych w Kazachstanie przyzwyczaiła się otrzymywać od Kościoła, a nie cokolwiek oddawać. Wychowanie świadomych katolików może zmienić zaistniałą sytuację.

Ze strony państwa także istnieją przeszkody i problemy, przede wszystkim, jeśli chodzi o kwestię wiz dla misjonarzy. Jeszcze do niedawna mogli oni otrzymać wizę i pozwolenie na działalność misyjną tylko na pół roku. Obecnie sytuacja nieco się zmieniła i w Kazachstanie jest możliwość otrzymania wizeny na pół roku i przedłużenia jej na kolejne pół roku. Biurokratyczne procedury, związane z rejestracją parafii lub pozwoleniem na budowę kościoła często trwają długimi miesiącami. Były przypadki (w zachodnim i południowym Kazachstanie), kiedy katolików traktowano bardzo źle i nie

²⁸ Statystyka na stronie internetowej catholic-hierarchy.org

²⁹ *Podręcznik Catholic-hierarchy.*

chciano obsługiwać, a na ulicach rozlegały się skargi i przekleństwa. Często są za to odpowiedzialni radykalnie nastroszeni muzułmanie. Duże odległości między parafiami i diecezjami często wywierają wpływ na rozwój Kościoła katolickiego. Wielu księży z powodu braku dróg nie może przyjechać do swoich parafian przez wiele tygodni lub nawet miesięcy. System parafialny Kościoła katolickiego w Kazachstanie też jest swego rodzaju fenomenem, gdyż większość parafii w Kazachstanie ma dużą liczbę filii, na przykład Oziornoje – 9 wsi, Kelerówka – 12. W takich przypadkach księża prawie przez cały tydzień są w rozjazdach, starając się ogarnąć parafian, znajdujących się w najbardziej oddalonych częściach swojej parafii.

BIBLIOGRAFIA

- [1] „ZOW”, *Czasopismo Kościoła Katolickiego w Rosji*, Moskwa.
- [2] „Credo”, *Czasopismo Kościoła Katolickiego w Kazachstanie*, Karaganda.
- [3] *Podręcznik Catholic-hierarchy*.
- [4] Statystyka na stronie internetowej catholic-hierarchy.org

REBIRTH OF THE ROMAN CATHOLIC CHURCH IN KAZAKHSTAN. A STORY OF THE RELATIONS BETWEEN THE CHURCH AND THE STATE

ABSTRACT

The paper is concerned with the reconstruction of the Roman Catholic Church in Kazakhstan. The author describes the situation of the Church after Kazakhstan declared independence, the Church-State relations, the administrative organization of local Catholic hierarchy, and the common problems faced by Catholics living in Kazakhstan. The author makes an attempt to predict the future development of Catholicism in Kazakhstan. Nowadays the number of Catholics in Kazakhstan is almost 190,000, and they constitute a religious minority. The paper is based on archival records, personal recollections as well as author's personal experience.

Keywords:

Roman Catholic Church in Kazakhstan, religious minority, administrative division of a Church.